

Література:

1. Конституція України: станом на 1 верес. 2016 р.: відповідає офіц. тексту. Харків: Право, 2016. 82 с.
2. Полозенко Д. Фінансова система України і бюджетний процес: сутність та шляхи їх удосконалення. Фінанси України. 2011. № 11. С. 18-25.
3. Василик О. Проблеми вдосконалення бюджетної та банківської систем України. Банківська справа. 2003. № 3. С. 44-49.
4. Кудряшов В. П. Поняття бюджетної системи та її децентралізації. Фінанси України. 2011. № 8. С. 25-32.
5. Деева Н. Стабільність і ефективність бюджетного процесу. Фінанси України. 2006. № 5. С. 41-44.
6. Shah A. Budgeting and budgetary institutions. Washington, D.C. 2007. 588p. URL: <http://siteresources.worldbank.org/PSglp/Resources/BudgetingandBudgetaryInstitutionns.pdf>.
7. Лютий І.О., Л.М.Демиденко, Ю.Л.Субботович. Бюджетна політика і стабільність соціально-економічного розвитку України. Фінанси України. 2006. № 10. С. 3-12.
8. Кириленко О.П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика): монографія. Київ: НІОС, 2000. 384 с.
9. Бюджетний кодекс України. Затверджений Верховною Радою України із змінами та доповненнями: відповідає офіц. тексту. Київ: Кинга-Вега, 2010. 112 с.

Павлишина Оксана Ігорівна

ст. гр. ФУПОзм-21, ТНЕУ

Науковий керівник – д.е.н., професор Кізіма Т.О.

ДОХОДИ ДОМОГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ: СТРУКТУРНО-АНАЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ

Рівень доходів домогосподарств є одним із найважливіших показників добробуту їхніх членів, оскільки формує матеріальні та духовні передумови для гідного життя людини, її відпочинку, отримання освіти, підтримання здоров'я та задоволення інших духовних і матеріальних потреб.

Для оцінки рівня і динаміки доходів домогосподарств використовують показники номінального і реального доходу [1]. Реальний дохід – це обсяг товарів та послуг, які можна придбати на отримані доходи в поточному періоді, виходячи з цін у базисному періоді. Розмір реальних доходів залежить від розміру номінальних доходів, рівня цін на товари та послуги і розміру податків, що стягуються. Тобто, реальні доходи – це показник, який характеризує купівельну спроможність номінальних доходів під впливом змін роздрібних цін на товари й послуги і рівня витрат на сплату податків та обов'язкових платежів.

За даними Державної служби статистики України, у 2016 році порівняно з 2015 роком номінальні доходи домогосподарств зросли на 15,4%. Наявний дохід, який може бути використаний такими господарствами на придбання товарів та послуг, збільшився на 14,2%, а реальний наявний, визначений з урахуванням цінового фактору, – на 0,3%.

Наявний дохід у розрахунку на одну особу у 2016 році становив 35610,1 грн., що на 4565,8 грн. більше, ніж у 2015 році [2].

Динаміка доходів домогосподарств України за джерелами формування у 2010-2016 рр. характеризується зростаючими показниками (з 1101,2 млрд. грн. до 2002,4 млрд. грн.), тобто у 2 рази або на 901,2 млрд. грн. (табл. 1).

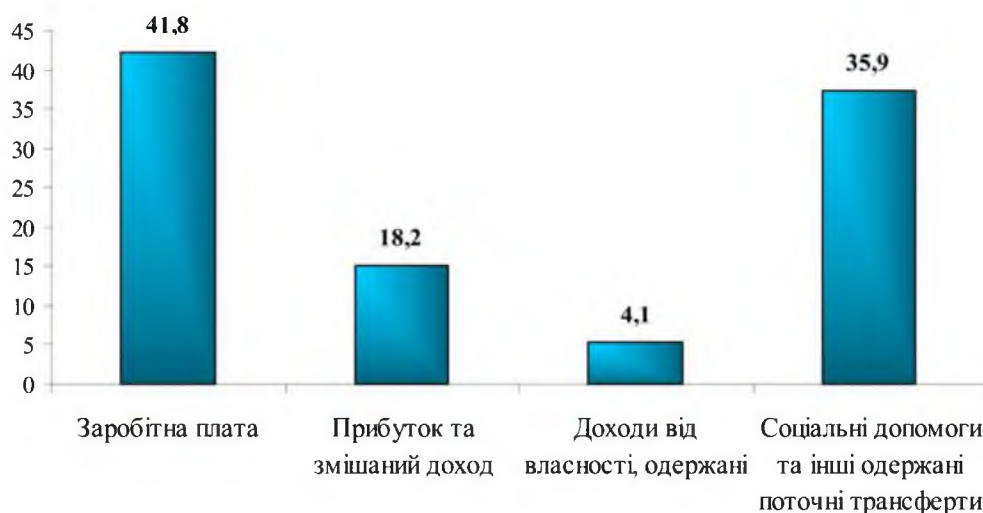
Таблиця 1

**Динаміка доходів домогосподарств України
у 2010-2016 роках, млрд. грн.***

Показники	2010р.	2011р.	2012р.	2013р.	2014р.	2015р.	2016р.
Доходи, всього, в тому числі:	1101,2	1266,8	1457,8	1529,4	1655,6	1735,9	2002,4
- заробітна плата	449,5	529,1	603,4	633,7	654,7	677,0	837,3
- прибуток та змішаний дохід	160,0	200,2	224,9	240,8	286,9	323,5	363,9
- доходи від власності	67,8	68,0	80,8	79,2	79,7	80,0	82,7
- соціальні допомоги та інші одержані поточні трансферти, з них:	423,7	469,4	542,8	575,6	634,3	655,3	719,2
соціальні допомоги	237,2	263,6	301,6	323,8	335,1	342,6	340,6
інші одержані поточні трансферти	34,4	40,9	48,3	51,9	67,5	76,1	91,7
соціальні трансферти в натурі	152,1	164,8	192,8	199,8	231,6	236,7	286,9

* Складено за: Доходи та витрати населення України у 2010-2016 роках / Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

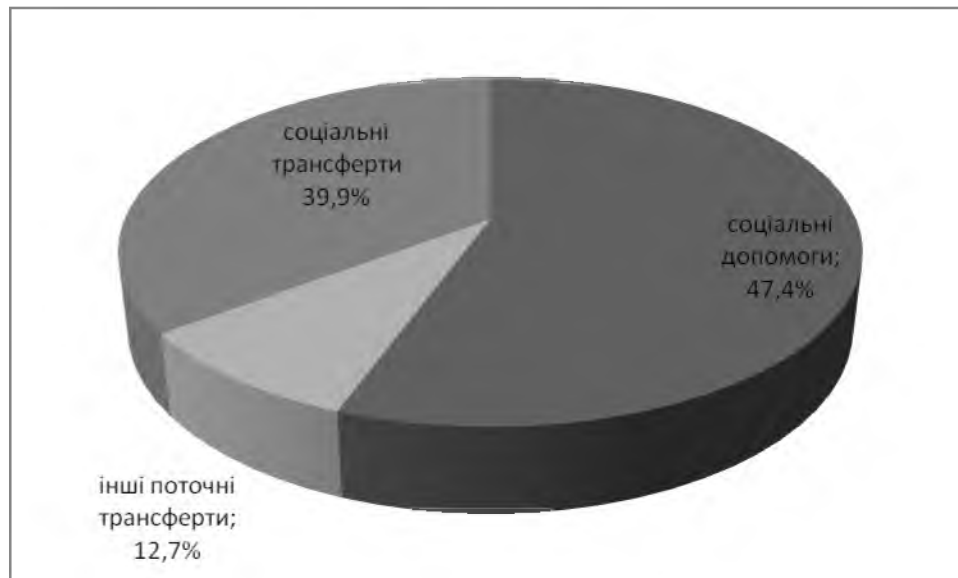
Найбільшу частку у структурі доходів домогосподарств України займає заробітна плата – 41,8 % (рис. 1), абсолютні значення якої у період 2010-2016 років зросли з 449,5 млрд. грн. до 837,3 млрд. грн., тобто теж майже у 2 рази.

Рис. 1. Структура доходів домогосподарств України у 2016 році*

* Складено за: Доходи та витрати населення України у 2010-2016 роках / Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

Не менш вагомим джерелом доходів громадян України є соціальні допомоги та одержані поточні трансферти, частка яких у 2016 році становила 35,9 %. Динаміка абсолютних показників цих надходжень теж зросла за останні шість років майже у 2 рази (з 423,7 млрд. грн. у 2010 році до 719,2 млрд. грн. у 2016 році). У цій групі доходів домогосподарств близько половини займають соціальні допомоги окремим особам, і третину – соціальні трансферти (рис. 2).

Рис. 2. Структура соціальних допомог та інших отриманих поточних трансфертів домогосподарствами України у 2016 році*

* Складено за: Доходи та витрати населення України у 2010-2016 роках / Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

Динаміка відносних показників доходів домогосподарств у 2010-2016 роках свідчить про зростання частки доходів від трудової діяльності, а саме заробітної плати (з 40,8% до 41,8%). Інше вагоме джерело фінансових ресурсів – соціальні допомоги – характеризується зменшенням питомої ваги у структурі доходів домогосподарств з 38,4% до 35,9%. Спадаючі відносні показники характерні також і для доходів від власності (з 6,1% у 2010 році до 4,1% у 2016 році). А от частка прибутку і змішаного доходу в загальних доходах домогосподарств упродовж 2010-2016 років поступово зростала (з 14,5% до 18,2%) (табл. 2).

Варто зазначити, що суттєва відмінність існує в Україні і за рівнем доходів домогосподарств в розрізі окремих регіонів. Так, найбільші обсяги доходів отримують домогосподарства міста Києва (338,7 млрд. грн. у 2016 році), Дніпропетровської (187,8 млрд. грн.) та Харківської (132,6 млрд. грн.) областей. Найнижчий рівень доходів українських домогосподарств зафіксовано у Чернівецькій (32,2 млрд. грн. у 2016 році), Волинській (39,3 млрд. грн.), Тернопільській (38,3 млрд. грн.) і Луганській (38,0 млрд. грн.) областях [3].

Динаміка структури доходів домогосподарств України у 2010-2016 роках, %*

Показники	2010р.	2011р.	2012р.	2013р.	2015р.	2016р.
Доходи, всього, в тому числі:	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
- заробітна плата	40,8	41,7	41,4	42,2	39,0	41,8
- прибуток та змішаний дохід	14,5	15,8	15,4	15,1	18,6	18,2
- доходи від власності	6,1	5,3	5,5	5,3	4,6	4,1
- соціальні допомоги та інші одержані поточні трансферти, з них:	38,4	37,1	37,2	37,4	37,8	35,9
<i>соціальні допомоги</i>	21,5	20,8	20,7	20,8	19,7	17,0
<i>інші одержані поточні трансферти</i>	3,1	3,2	3,3	3,4	4,4	4,6
<i>соціальні трансферти в натурі</i>	13,8	13,0	13,2	13,2	13,6	14,3

* Складено за: Доходи та витрати населення України у 2010-2016 роках / Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

Відтак в результаті проведеного аналізу джерел доходів домогосподарств в Україні можемо констатувати велику питому вагу доходів, отримуваних у процесі перерозподілу від держави, і незначну питому вагу доходів від власної виробничої чи будь-якої іншої діяльності, що потребує відповідного коригування державної політики доходів у бік зміщення акцентів на стимулювання активної трудової діяльності членів домогосподарств за допомогою відповідних фінансових методів та важелів.

Незважаючи на значну питому вагу, сьогодні в Україні рівень заробітної плати є дуже низьким, що провокує серйозні економічні та соціальні негаразди. Відтак, держава передусім має спрямовувати свої зусилля на підвищення добробуту населення шляхом збільшення частки оплати праці в структурі доходів та ВВП, відновлення відтворювальної функції заробітної плати, посилення державних гарантій із виплати заробітної плати.

Для підвищення дієвості системи соціальних трансфертів в Україні потрібно змістити акценти з пасивних форм соціального захисту (використання соціальних допомог, які сприяють лише тимчасовому вирішенню проблем соціального характеру, однак можуть спровокувати негативні економічні наслідки) на ширше використання форм активної соціальної допомоги, покликаної стимулювати економічну самостійність особи (скажімо, допомоги на покриття витрат на перекваліфікацію, повну або часткову сплату відсотків за банківськими кредитами для відкриття власного бізнесу тощо).

Важливим джерелом трудових доходів вітчизняних домогосподарств є також доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості, які домашні господарства отримують у вигляді прибутку та змішаного доходу. На жаль, сучасні механізми мотивації підприємницької діяльності

в Україні не досягають своєї мети. Тому сучасне підприємництво в Україні не виконує визнану у світі функцію механізму регулювання інститутів ринку.

Потенційно важливим видом доходів вітчизняних домогосподарств в сучасних умовах можуть стати доходи від власності, які формують грошові надходження у вигляді відсотків (вид доходу, який отримують кредитори або інвестори від розміщення (інвестування) своїх грошових коштів); дивідендів (різновид доходу, який отримують власники цінних паперів) та ренти (дохід, який отримують власники земельних ділянок чи нерухомості у випадку надання їх в оренду). Адже збільшення доходів від власності свідчить про підвищення рівня добробуту нації та ступінь розвиненості суспільства.

Література:

1. Статистичний щорічник України за 2016 рік : Методологічні пояснення. Державна служба статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua
2. Доходи та витрати населення України у 2010-2016 роках. Державна служба статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua
3. Доходи та витрати населення України за регіонами у 2010-2016 роках. Державна служба статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua

Плотницька Уляна Анатоліївна

ст. гр. ФУПОзм-21, ТНЕУ

Науковий керівник – к.е.н., доцент Савчук С. В.

ПРАКТИКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРОСТІ В КОНТЕКСТІ ВИКОНАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ

В умовах бюджетної децентралізації особлива увага приділяється забезпеченню фінансової самостійності місцевих органів, що є надзвичайно актуальним для задоволення потреб населення. Це відповідно обумовлює необхідність конструктивної взаємодії влади та громадськості стосовно прийняття ефективних управлінських рішень у сфері бюджету. Надзвичайно важливим при цьому є забезпечення прозорості та посилення контролю за виконанням місцевих бюджетів з метою дотримання законності процесу мобілізації бюджетних ресурсів, їх економії та цільового використання в інтересах територіальних громад.

Однак через недостатню прозорість діяльності державних та місцевих органів влади, заполітизованість управлінських рішень, їхня взаємодія з громадськістю залишається малоефективною, з низьким рівнем взаємної довіри. І хоча вже для сучасного етапу розвитку громадянського суспільства в Україні характерні позитивні тенденції, та попри все, це не свідчить про відсутність проблем. Тому реалії сьогодення вимагають трансформації підходів до організації контролю, зокрема активізації ролі